

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Crisis Theologica

Cárdenas, Juan de

Sevilla, 1687

Cap. III. An qui notabilem quantitatem furatus est per minima furta,
teneatur sub mortali ad restitutionem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-75689](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-75689)

Fide, non pecavit læthaliter: ergo non tenetur restituere ratione iniustæ damnificationis.

79. Dico secundo. Etiam in casu, quo finitus est famulatus, tenetur famulus restituere non solum id, in quo factus est ditior, sed tantam partem eius quantitatis, quantum sub prætextu salarij subripuit. Probat. Etenim obligatio ex contractu durat, donec impleatur: sed contractus inter herum, & famulum fuit tantum pro quinque, & famulus accepit septem; & consequenter non dum implevit contractum ex parte sua: ergo adhuc durat obligatio ex contractu, atque adeo tenetur illum adimplere, solvendo ea, quæ subripuit.

80. Confirmatur, Nam quando herus, finito famulatu, non dum solvit partem salarij, etiam si bona Fide sit in mora solvendi, aut in voluntate non solvendi ex aliquo prætextu probabili, adhuc durat in herum obligatio ex contractu, ita ut quando adverterit, male retineri eam partem salarij, teneatur vi contractus præteriti ad solvendum integre: cum ergo herus non debeat esse peioris conditionis, ex contractu retinebit eodem modo ius suum adversus famulum. Ad rationem dubitandi respondeo, præter eas duas radices restitutionis, esse eam, quæ est ex obligatione contractus.

CAPVT III.

An qui notabilem quantitatem furatus est per minima furta, teneatur sub mortali ad restitutionem?

ARTICVLVS I.

Refertur propositio damnata; Et an prima opinio subijciatur huic damnationi?

SVMMARIVM.

Prima opinio, quæ excusat à restitutione. num. 81.

Eam opinionem esse improbabilem. num. 82.

Sententia P. Thomæ Sanchez, & Granado, quos perperam citat Recentior pro opinione damnata. num. 83.

Opinio damnata non solum est falsa ratione retentionis, sed etiam ratione ablationis. num. 84.

Ea opinio manifeste subiacet huic damnationi. num. 85.

Quam certum sit peccare mortaliter eum, qui furatur eam ultimam parvitatem, quæ constituit quantitatem gravem? num. 86.

81. **P**ropositio 38. ex damnatis in hoc decreto huius tenoris est: *Non tenetur quis sub pena peccati mortalis restituere, quod ablatum est per parva furta, quantumcumque sit magna summa totalis.* Circa quam damnationem discernere oportet, quæ nam opinioniones subijciantur huic damnationi, scilicet ex illis, quæ aliquos habuerunt Patronos.

Prima opinio, de qua potest excitari quaestio, est, quæ docet, illum, qui commisit furta parva, subripiendo parvitates ab vno, & eodem sub-cto, & pervenit ad ultimum parvum, quod constiuit quantitatem gravem, memor furtorum præcedentium, nõ peccare mortaliter in hoc ultimo furto; & inde infert, non teneri ad restituendum sub mortali: nam qui committit culpam venialem furti, solum tenetur restituere sub veniali peccato.

82. P. Moya tom. I. selectar. tract. 6. disp. 4. quæst. 4. num. 3. iure merito dixit, hanc opinionem esse improbabilem. Quia eo ipso quod per illud ultimum furtum parvum perveniat ad quantitatem gravem; per illud fit retentor quantitatis gravis: quis ergo potest dubitare, retentorem quantitatis gravis alienæ teneri restituere?

Hozes.
Tho. San.
Grana.

83. Hæc est communis sententia, quam expressè docet P. Thomas Sanchez lib. 7. sum. cap. 21. nu. 3., quamvis pro opposita perperam illum citat Bernardus de Hozes in expositione huius propositionis 38. num. 5. Sic enim differit Thom. Sanchez ibi: *Est certum, hunc, etiam si non habuerit animum in singulis fur- tis furandi amplius, teneri sub mor- tali restituere, quando pervenit ad notabilem quantitatem; atque adeò peccare mortaliter retinendo totam il- lam quantitatem, vel habendo ani- mum non restituendi, cum opportuni- tas fuerit; & ita docent univèrsi Authores citandi.* Citat etiam Ho- zes pro opposita P. Granadum 1. 2. contr. 6. tract. 2. disp. 12. lect. 5. sed hic Author non loquitur de hoc casu, sed de eo, in quo quis imme- mor furtorum antecedentium, fura- tur parvam quantitatem.

84. Quod argumentum non procedit solum propter retentionem;

sed etiam propter ablationem; nam licet quantitates parvæ antecesses non retineantur, sed consumptæ fuerint; multæ ablationes parvæ constituunt unam ablationem gra- vem, quia constituunt dominum graviter damnificatum, & graviter invitum; & ultima ablatio parva, quæ constituit ablationem gravem, facit, quod dominus sit graviter damnificatus, & graviter invitus; atque adeò quod oriatur obligatio restituendi sub mortali. Quod am- plius constabit ex dicendis circa se- cundam opinionem.

85. Eam autem opinionem subiacere huic damnationi, manifestum est. Damnat enim Pontifex opi- nionem, quæ negat obligationem restituendi gravem quantitatem abla- tam per parva furta: sed illa opinio proxime relata id negat: ergo illam damnat Pontifex.

86. Et hinc patet, quam certo falsa sit prima pars eius opinionis, quod qui furatur eam ultimam par- vitem, quæ constituit quantitatem gravem, non peccat mortaliter. Et enim ex hac damnatione certum est, propter eam actionem, teneri ad restitutionem: sed actio furti, quæ obligat ad restitutionem sub mortali, si advertenter fi- at, non potest non esse culpa mortalis: ergo fatendum est, esse mortalem.

ARTICVLVS II.

Quid censendum sit de secunda opinione, cum fur est immemor antecedentium furtorum?

SVMMARIVM.

Fundamentum opinionis negativa, & eius confirmatio. num. 87.

Opinio affirmativa defenditur. num. 88.

Ex pluribus obligationibus levibus eiusdem ordinis resultat obligatio gravis. num. 89.

Et hæc positio probatur multis exemplis. num. 90. & seqq.

Opinio docens ex damnificatione veniali non oriri obligationem gravem restituendi, intelligitur de veniali ex defectu deliberationis. num. 93.

Quaedam instantia solvitur. num. 74. & 95.

Discrimen inter peccata venialia, & obligationes leves. num. 96.

Opinio opposita subiacet huic damnationi. num. 97.

Quaedam responsio impugnatur. num. 98. & seqq.

Exponitur sensus damnationis, & declaratur, an sit universalis, aut particularis. num. 100.

Quomodo damnatio fiat, non solum per propositionem contradictoriam, sed etiam per contrariam? num. 131.

87. **S**ecunda opinio, quæ venit in quæstionem, est illa, quæ docet, cum quis oblitus quantitatum parvarum antecederet ablatarum, aufert aliam parvam, quæ simul cum antecederibus constituit

quantitatem magnam, illum non teneri ad restitutionem. Pro qua opinione stant Authores primæ. Eoque nituntur fundamento. Etenim probabilis sententia est, quæ docet, non obligare restitutionem sub mortali, dum non committitur peccatum mortale iniustitiæ: sed qui immemor quantitatum parvarum antecederet ablatarum, aufert aliam parvam, quæ cum reliquis componit quantitatem magnam, non peccat mortaliter: ergo is non tenetur restituere sub mortali. Et confirmatur. Nam multa peccata venialia non constituunt vnum mortale: ergo plures obligationes, quæ solum vrgent sub veniali; non constituunt vnam obligationem, quæ vrgat sub mortali,

88. In qua quæstione dico primo tamquam certum à principijs intrinsecis. Etiam in casu, quo omnes illæ quantitates parvæ ablatæ sint solum sub culpa veniali, eo quod fur immemor est furtorum levium præcedentium modo dicto, postea quam illarum recordatur, insurgere obligationem restituendi sub mortali, non solum id, in quo factus est ditor, sed etiam est omnes illas parvas quantitates, quæ consumptæ sint. Ita P. Thom. Sanch. (attento fundamento, quo nititur) lib. sum. cap. 4. num. 10., & Lugo Card. tom 1. de iust. disp. 8. sect. 5. n. 68. & seqq.

*Tho Snn.
Lugo.*

89. Fundamentum est inconcussum. Nam ex pluribus obligationibus levibus eiusdem ordinis resultat obligatio gravis: sed qui plura furta levia comisit sub culpis venialibus, in singulis incurrit obligationem levem; atque adeo habet plures obligationes leves: ergo resultat ex illis obligatio gravis. Et suppono, saltem vltimum furtum pervenire cum antecederibus ad quantitatem gravem.

Sola

90. Sola maior eget probatione, quam censeo evidentem, & ostendo primo. Nam qui hodie accipit credito (absque numerata pecunia) vnum panem valoris dimidij argentei, & sequenti die similiter alterum, & quotidie alterum vsque ad vigesimum diem, incurrit viginti obligationes leves: sed ex illis viginti obligationibus levibus (imo & expautionibus) resultat obligatio gravis.

91. Ostendo secundo eandem maiorem. Titius in spatio quinquaginta dierum, in vnoquoque die emisit votum recitandi vnam salutationem Angelicam pro vna vice; & transactis illis quinquaginta diebus nondum vllum votum ex illis impleverat. Tum sic: Titius incurrit plures obligationes leves ex his votis, & ex illis resultat obligatio gravis recitandi quinquaginta salutationes Angelicas; de quo dubitari non potest, cum sit materia gravis promissa Deo: ergo plures obligationes leves constituunt obligationem gravem, scilicet cum perveniunt ad materiam gravem.

92. Idem argumentum fit in pluribus promissionibus levis materiae factis a Titio in favorem Sempronij: nam iuxta communem sententiam docentem, simplicem promissionem acceptatam obligare ex iustitia; illae plures promissiones leves, postquam pervenerunt ad materiam gravem, constituunt obligationem gravem. Similiter qui in singulis horis canonicis omisit vnam parvitatem materiae, contraxit plures obligationes leves recitandi partes leves omittas: & ex his obligationibus levibus resultat obligatio gravis, si omnes omissiones simul sumptae faciunt materiam gravem: resultat ergo obligatio gravis ex pluribus obligationibus levibus.

93. Ad argumentum pro parte

opposita instructum respondet P. Moya tom 1. tract. disp. 4. quaest. 4. num. 4. in haec verba. *Autbores citati non loquuntur de obligatione restituendi gravem quantitatem minimis furtis subreptam; sed de obligatione restitutionis ex damno aliquo gravi unica actione illato absque culpa gravi inferentis. Cuius alia longe est ratio, ut ex dicendis constabit, quia plena libertas ibi deficit, secus hic.* Vnde distinguenda est minor: probabilis enim est ea sententia, dum docet, non esse obligationem restituendi sub mortali, dum non committitur peccatum mortale iniustitiae, [defectu perfecta deliberationis, aut plenae libertatis] non vero ex alio capite.

94. Instabis. Cum quis furatur ultimam quantitatem levem, quae cum antecedentibus constituit quantitatem gravem, deficit illi advertentia de gravitate sui furti; in hoc enim casu loquitur haec conclusio: sed ubi deficit advertentia, deficit plena libertas: atque adeo verificatur, quod defectu plenae libertatis abest peccatum mortale iniustitiae; & consequenter cessat obligatio restitutionis.

95. Respondeo distinguendo maiorem: deficit advertentia de gravitate furti, permanente plena advertentia de illa nova obligatione levi; & sic concedo; nego autem, si dicatur, non permanere perfectam advertentiam de obligatione levi denuo adveniente. Haec autem plena advertentia facit, quod cum adverterit reliquas ablationes leves, cognoscat resultare obligationem gravem ex gravi proximi damnificatione. Quod aliter evenit in vna damnificatione gravi proximi facta sine deliberatione requisita ad peccatum laethale, in qua neque circa gravem, neque circa levem adfuit

adfuit plena advertentia, aut deliberatio. Et quidem in omnibus furtis parvis adfuit plena deliberatio; & ideo nihil obstat, quominus ex illis omnibus resultet obligatio gravis.

96. Ad confirmationem respondeo, latissimum esse discrimen, quia peccata venialia quantumvis multiplicentur, non auferunt gratiam iustificationis, quod necesse erat ad constituendum peccatum lethale. Quæ ratio non militat in pluribus obligationibus lenibus; quæ ideo constituunt obligationem gravem, quia in his gravitas, aut levitas sumitur à levitate, aut gravitate damnificationis, quam patitur proximus.

97. Dico secundo, subiacet huic damnationi præfata opinio docens, furem immemorem præcedentium furtorum levium, subripientium quantitatem parvam, quæ cum antecedentibus constituit materiam gravem, non teneri restituere sub mortali. Probatur. Vi huius damnationis tamquam certum asserendum est, *teneri furem sub pena peccati mortalis restituere, quod ablatum est per parva furtiva, quando magna est summa totalis*: Sed quamvis fur sit immemor furtorum præcedentium, revera per illa ablata est per parva furtiva quantitas, cuius summa totalis magna est: ergo vi huius damnationis tenetur sub mortali in eo casu restituere; scilicet quando advertentur ad summam totalem. Minor, & consequentia patent. Et ad probationem maioris sufficit conferre eam maiorem cum propositione damnata; servant enim eundem tenorem in affirmatione, & negatione; quia maior affirmat, quod propositio damnata negat.

98. Dices. Sufficenter intelligitur tota latitudo damnationis per hoc, quod amplectamur contradic-

toriam propositionis damnatæ: at qui contradictoria propositionis damnatæ est hæc particularis: *Aliquis (sive aliquando quis) tenetur sub pena peccati mortalis restituere, quod ablatum est per parva furtiva, quantumcumque sit magna summa totalis*; & ex hac particulari non infertur falsitas istius secundæ opinionis, iuxta quam fur immemor furtorum antecedentium furatur aliam parvitatem materiæ, quæ cum antecedentibus constituit magnam damnificationem: ergo sufficienter intelligitur tota latitudo huius damnationis, quamvis hæc secunda opinio non maneat damnata. Probatur minor quoad priorem partem. Nam hæc propositio damnata est univ ersalis negativa; Cum enim dicitur: *Non tenetur quis, &c.* Idem est, ac si dicat: *Nullus tenetur*: univ ersali autem negativa contradicit particularis affirmativa: *Aliquis tenetur, sive Aliquando quis tenetur, &c.*

99. Id tamen manifestam patitur impugnationem: hæ enim propositiones damnatæ non sunt accipiende sub ea metaphysica formalitate, sed attendendum præcipue est ad sensum verborum: alioqui sequeretur, quod neque prima opinio subiaceret damnationi. Nã ex eo, quod aliquando teneatur quis restituere sub pena peccati mortalis, quod ablatum est per parva furtiva, non infertur, quod teneatur in isto casu determinato; vnde sufficienter verificatur in eo casu, in quo quis dicitur ex parvis furtis acceptis à diversis subiectis. Imò neque hæc maneret damnata determinate, sed indeterminate prima, vel secunda, vel tertia: & ita nulla eorum determinate maneret certo damnata. Quo quid absurdius esse potest?

100. Sensus ergo damnationis est, condemnare propositionem non

solum quatenus docet, numquam teneri furem sub mortali ad restituendum, quod ablatum est per parva furti, quantumque sit magna summa totalis; sed etiam quatenus docet, aliquando non teneri furem sub mortali ad restituendum, quod ablatum est per parva furti, &c. Et ita non solum contradicit propositioni damnatæ propositio particularis affirmativa, scilicet *Aliquando tenetur fur ad restituendum, quod ablatum est per parva furti, &c.* Sed etiam illi contradicit universalis affirmativa. *Semper tenetur fur ad restituendum, quod ablatum est per parva furti, quando hæc perveniunt ad hoc, quod sit magna summa totalis.*

101. Quod si quis contendat propositionem damnatam solum esse accipiendam in sensu universalis negativo, fatendum est, damnationem fieri non solum per propositionem contradictoriam, sed etiam per contrariam scilicet universalem affirmativam. Cum enim damnatio eo respiciat, ut ablatio quantitatis gravis resarcienda sit, etiam si per parva furti facta fuerit; hoc intelligi non potest per solam præfatam propositionem particularem; sed sensus ipse postulat, quod damnatio intelligatur in sensu universalis affirmativo, ut attentius perpendenti patebit.

ARTICVLVS III.

An Subiaceat damnationi tertia opinio de eo, qui furatur magnam quantitatem, auferendo à singulis parva?

SUMMARIVM.

Quanta absurda inferantur ex præfata opinione? num. 102.

Dua rationes à priori contra præfatam opinionem. num. 103.

Præfata opinio subiacet huic damnationi. num. 104.

102. **O**pinio fuit Hieronymi ab Angello, cap. 6, moral., quem pauci aliqui secuti sunt, non esse peccatum mortale auferre magnam quantitatem à diversis subiectis, auferendo parvam à singulis. Quam opinionem omnes communiter Theologi rejiciunt ut improbabilem, propter innumera absurda, quæ ex illa inferuntur. Sic enim liceret uti statera dolosa, in qua ex vnaquaque libra auferretur uncia, aut semiuncia. Cum tamen Proverb. 11. dicatur: *Statera dolosa abominatio est apud Deum.* Et Deuteronomij 25. *Non habebis in sacculo diversa pondera, maius, & minus, &c. abominatur enim Deus eum, qui facit hoc.* Similiter venditori vini, vel olei liceret mensuram radere, ita ut vnoquoque triente, vel quadrante vnum obolum lucrifaceret; quod est detestabile in Republica; neque minus abominabile apud Deum quam statera dolosa. Tertio, liceret homini privato exigere gabellam vnius assi ab omnibus transeuntibus per pontem: quod tamen inter enormia delicta in

Bulla

Bulla Cæna Domini enumeratur. Quarto liceret etiam imponere gabeliam unius oboli Clericis, quod in eadem Bulla poena excommunicationis lata sententiæ reservata condemnatur tamquam immane piaculum. Quinto licitum etiam esset furari quantitatem magnam ex aceruo tritici pertinente ad Rempublicam, vel communitatem: eo quod singulis ex communitate parva quantitas auferatur.

103. Ratio à priori est: nam Republica, seu communitati iniuriosum est, quod cives patiantur ea incommoda, & consequenter Republica, vel communitas est graviter iniurata. Aliam rationem à priori reddit Lugo Card. tom. 1. de iust. disp. 16. sect. 3. num. 50. non contemnendam in hæc verba: [Dicendum ergo est, in eo casu creditores esse notabiliter iniuratos. Ad hoc enim non requiritur, singulos fuisse graviter læsos formaliter: satis est, læsos fuisse graviter quasi radicaliter, hoc est, in ea re, quæ nisi graviter prohibeatur, maximum sequitur inconveniens contra bonum publicum, & contra indemnitate[m] etiam singulorum civium. Si enim liceret unicuique ex industria ditescere ex alieno fraudando mensuras, falsificando merces, & alia huiusmodi faciendo; quæ esset facies Republicæ? quæ securitas? qui mores? sicut ergo graviter prohibetur pollutio procurata, quia licet ex vna, vel altera pollutione non sequatur notabile detrimentum contra prole[m], sequeretur tamen maximum, si non prohiberetur graviter omnis pollutio. Sic licet in hoc casu non lædatur graviter aliquis civis, læderetur tamen gravissime, si hæc iniuria non prohibeatur graviter: atque adeo singuli sunt graviter iniurati in ea iniuria: timent enim rationabiliter gra-

vissimum Republicæ damnum, & sibi metipsis, si eam iniuriam facile permittant.] Hucusque Lugo Card.

104. Dicedum præterea est, hanc opinionem Angelii subijci huic damnationi. Etenim damnatur opinio, quæ admittit, excusari peccato mortali eum, qui furatur quantitatem magnam per parva furta: sed hæc opinio Angelii id admittit: ergo hæc opinio Angelii damnatur.

ARTICVLVS IV.

Quenam censeatur quantitas magna, quando auferitur per furta parva?

SVMMARYM.

Quando nam quantitas moralis censeatur evidenter magna; & quando probabiliter? num. 105.

Prima opinio pro quantitate magna designat quatuor argenteos. num. 106.

Secunda distinguit quatuor genera personarum, & designat quantitatem respectivam. num. 167.

Tertia opinio parum defert à secunda. num. 108.

Quare non sit considerandum discrimen quoad hoc inter communes divites, & viros populares. num. 109.

Quare materia gravitas in furto non sit designanda plus vel minus, sed omnino determinate. num. 110.

Improbabilis est opinio, quæ asserit, quantitatem gravem in furto esse eam, quæ excedit duos aureos. num. 111.

Ad designandam quantitatem gravem ablatam per minima furta varia circumstantia attendenda sunt.

sunt. Et quæ nam illa sint. num. 112.

Cum quis subripit plures parvitates cum brevi temporis interpolatione, eadem quantitas est gravis, ac quædo subripitur tota simul. num. 113.

Cum ablationes parvæ sunt cum interpolationibus longi temporis respectu eiusdem domini, duplo maior quantitas requiritur ad gravitatem. num. 114.

Cum quis subripit à diversis parvas quantitates, an materia gravitas sit unus aureus? num. 115.

Quomodo discurrendum in dubijs, quæ occurrunt circa has circumstantias. num. 116.

Quid de furtis filiorum, famulorum, &c. num. 117.

Optimum consilium P. Lessij pro Confessarijs. num. 118.

105. **A**Nte quam accedamus ad quæstionem in fronte articuli propositam, oportet investigare, quænam sit quantitas magna, & sufficiens ad peccatum mortale, quando aufertur tota simul. Oporteret autem maxime pro quiete conscientia, quod in hac designanda Theologi omnes convenirent. Pro quo sciendum est, mensuram magnitudinis, aut parvitatæ moralis esse iudicium prudentium. Hinc fit, quod quando iudicia omnium peritorum, & prudentium conspirant in hoc, quod hæc sit materia magna peccati, est moraliter evidens, eam materia esse magnam: quando autem alij prudentes iudicant, hanc materiam esse magnam, & alij ex alijs rationibus esse parvam; tunc solum probabiliter est magna, & probabiliter est parva. Tunc autem est probabiliter magna, quando plures, & peritiores illam iudicant magnam.

106. Circa assignandam quan-

titatem gravem, quæ sufficiat ad peccatum lethale, varia sunt Theologorum iudicia. Novem opiniones refert Diana part. tract. 3. miscell. resol. 57.; sed neque omnes enumeravit. Ex quibus solum tres referam, quæ magis sunt probabiles, magisque receptæ, & communiores. Prima est P. Thomæ Sanchez lib. 7. sum. cap. 20. num. 3.; vbi sic ait: *Hodie communior sententia est, exigui in Hispania furtum quadruplicis argentei ad mortale.* Et num. seq. addit: *Respectu Principis exigitur maior quantitas.*

107. Secunda opinio est, quam octavo loco ponit Diana relatus ex Bonacina de contract. disp. 2. quæst. 8. punct. 1. distinguente quatuor genera personarum: primum illustrium, quæ splendide alunt familiam; secundum earum, quæ vivunt ex suis redditibus, quales sunt communes divites: tertium earum, quæ vivunt ex sua arte, & opera: quartum earum, quæ ex emendicato vivunt. Aitque respectu personarum primi generis vnum aureum esse materiam gravem; respectu secundi generis, quatuor regales; respectu tertij duos regales; & respectu pauperum vnum. Et eandem opinionem sequitur Navarra de rest. lib. 3. cap. 1. num. 39 & Reginaldus in praxi tom. 2. lib. 22. cap. quæsti. 4. num. 19. quos refert, & sequitur idem Diana citatus.

101. Tertia opinio est Ioannis de Lugo tom. 1. de iust. disp. 16. sect. 2. num. 28., vbi hæc habet: *Quare non agere cum pradicis in re ipsa consentiam, ut in ordine ad Reges, & Magnates opulentos exigatur furtum vnius aurei, ad divites, sex vel septem argentei; ad artifices quatuor; ad pauperes valor victus diurni, seu merces mediocris, quæ tempore medio inter hyemem, & æstatem, datur fossori.* Et

109. Et quidem quælibet ex his tribus sententijs potest tuto admitti ad praxim, quæ inter se parum distant, tamen cum duabus limitationibus. Prima est, raro quod ad communes divites posse inveniri discrimen à popularibus, qui non egent; respectu quorum quatuor argentei censentur materia gravis. Etenim non debet attendi ad externam apparentiam divitiarum: frequenter enim vsu venit, ut ditior sit, qui habet quingenta ducata annua, quam qui habet bis mille ducata annua, si primus se ipsum dumtaxat alere debeat, & vnum, aut alterum famulum; secundus vero magnam familiam alere debeat. Quare iniquum est, hanc rem gubernari ex sola externa apparentia divitiarum. Vnde fit, quod nisi evidentia morali constet, hominem habere superflua statui suo, non recenseri debet inter divites quoad hunc effectum mensurandi gravitatem furti in ampliori quantitate.

110. Secunda limitatio est (quam occasione illius disjuncti *sex, aut septem regalium* contenti in verbis Ioannis de Lugo oportet statuere) quantitatem materiæ gravis in furto non designandam esse *plus*, vel *minus*, sed omnino determinate, ut ostendi in 2. part. Cris. Theol. disp. 27. cap. 3. num. 41. Etenim si dicas designandam esse plus minusve, erit materia gravis quatuor regales, vno asse minus. Rogo ergo, an isti quatuor regales vno asse minus sint computandi plus minusve, an omnino derminate? Si adhuc ista quantitas computanda est plus minusve, erit materia gravis quatuor regales tribus assibus minus; & sic procedetur, non in infinitum, sed vsque ad ultimum as: si vero isti quatuor regales tribus assibus minus non computandi sunt plus minusve,

sed omnino determinate; inde vincitur, materiam gravem furti designandam esse omnino determinate, & non plus minusve. Vide hanc, & alias argumentationes, quas late instruxi loco citato. Quare id, quod dixit Lugo citatus: *sex, aut septem regales* interpretandum est, ut dixerit dubitanter; ita ut unus ex eis terminis determinate designandus sit, & non plus, minusve.

111. Opinionem autem, quam refert Diana citatus ex Emmanuele Rodriguez in summa editionis novissimæ tract. 5. cap. 118. num. 27. & 29. asserente, illam esse quantitatem gravem in furto, quæ excedit duos aureos, assero, esse improbabilem, & certo falsam. Ratio moraliter demonstrativa est: nam ut supra dixi, tunc aliqua quantitas est evidenter moraliter magna, quando omnia, aut fere omnia iudicia prudentum, & peritorum censent, esse magnam; eo quod nulla alia sit mensura magnitudinis, aut parvitas moralis, quam iudicium prudentum: sed omnes, aut fere omnes prudentes censent, vnum aureum, & multo minus (iuxta eas tres opiniones supra relatas) esse materiam gravem furti; omnes, enim Doctores omnium opinionum in hoc conveniunt: ergo evidens moraliter est, esse materiam gravem: ergo evidenter falsum est, non esse materiam gravem, nisi quæ excedit duos aureos.

112. Iam vero in ea questione, [Quenam sit quantitas gravis ablata per minima furta.] distinguere oportet casum, in quo eam quantitatem subripit quis ab vno, & eodem subiecto, & casum, in quo eam subripit à diversis. Deinde considerandum est, ex interpolatione temporis magna, aut parva crescere, aut decrescere quantitatem requisitam ad pec-

R r r 2 c. tum

Diana.
Rodrig.

catum mortale. Nam maius detrimentum recipit ille, à quo singulis diebus quis furatur vnum argenteū, quam ille, à quo tantumdem quis furatur singulis annis. Deinde crescit, & decrefcit quantitas fufficiens ad mortale ex eo, quod quantitas singularum parvitatū fit maior, aut minor. Maius enim detrimentum accipit homo, si quis auferat ab eo octo argenteos, auferens singulis diebus singulos argenteos, quam auferens singulis diebus singulos affes. In qua quæstione fati obfcura dicam breviter ea, quæ magis sunt recepta inter Doctores classicos; & primum de ijs, quæ quis aufert ab eodem subiecto; deinde de ijs, quæ à diverfis.

113. Dico primo circa ea, quæ quis aufert ab eodem subiecto. Quando quis subripit plures parvas quantitates cum brevi temporis interpolatione inter vnam, & aliam ablationem, eadem quantitas, quæ fufficit ad peccatum mortale simul ablata, fufficit etiam fucceffive ablata. Hæc conclusio est ad mentem Authorum, quos proxime referam. Ratio est, quia idem detrimentum accipit homo, si quis subripiat ab eo quinquaginta argenteos cum brevi temporis interpolatione, quam si simul subripiat.

114. Dico fecundo, quando ablationes parvæ fiunt cum interpolationibus longi temporis, respectu eiusdem subiecti, ad peccatum læthale, & obligationem restitutionis sub mortali requiritur duplo maior quantitas, quam quæ fufficit simul ablata. Sic P. Thom. Sanch. lib. 7.

Tho. Sm. sum. cap. 21. num. 10, & apud ipsum
Navarra. Navarrus in summa lat. cap. 17. nu.
Graffis. 139. Graffis. 1. part. Decif. lib. 2.
Rebell. cap. 93. num. 19. Rebellus de iust.
Lessius. part. 1. lib. 3. quæst. 15. sect. num.
Rodrig. 37. Lessius de iust. cap. 12. dub. 8.
num. 46., & Emmanuel Rodriguez

tom. 1. sum. in 2. edit cap. 150. concluf. 8. Rationem reddit P. Thomas Sanchez ex Lessio: *Quia homines minus agre ferunt, sibi auferri longo intervallo, & cursu quadam minima, quam eandem quantitatem simul, vel data opera, vel brevi intervallo.*

115. Circa ea, quæ quis subripit à diverfis subiectis, dico tertio. Adhuc maior quantitas requiritur in hoc casu ad hoc, vt fit obligatio restituendi sub peccato mortali, quæ in casibus conclusionum antecedentium. Ita P. Thomas sanch. vb. sup. nu. 17., vbi cum Rebello citato sect. 1. num. 43. ait: *Vnde verifimile est, non esse mortale, nec sub mortali ad restitutionem obligari simplicem furem, qui minorem quantitatem, quam vnius aurei à tota Communitate Civitatis Eborensis, vel Connimbricensis, vel alterius non minus populosa furaretur.* Vbi advertere oportet adhuc minorem quantitatem, quam aurei designandam esse, quanto fuerint pauciores Domini, à quibus subriperentur ex minima quantitates. Et tanto maiorem quanto fuerint plures Domini; dummodo vltimus terminus peccati mortalis fit vnus aureus.

116. Inquires, quid dicendum sit, quando est dubium, an interpolatio temporis inter minima furta sit longa, vel brevis; vel an Domini, à quibus subripiuntur, sint plures, an pauciores, & sic in similibus dubijs. Respondeo, in his in ordine ad restitutionem semper standum esse pro eo, qui patitur detrimentum, & non pro fure. Et ideo in simili dubio fur obligandus est ad restitutionem. In ordine tamen ad punitionem standum est pro fure. Et ratio prioris partis est: nam videtur in cap. ex tenore de Rescriptis. *Nemini sua fraus patrociniari debet.*

*Tho. Sanch.
Rebell.*

Pa.

Patrocinaretur autem fraus furi, si in dubio illi esset favedum, in ordine ad restitutionem ablatorum.

117. Quid autem dicendum sit de minimis furtis filiorum, famulorum, &c. circa esculenta, & poculenta, non ea, quæ aliquanto pretiosiora sunt, sed quæ destinata in alimenta comuna eorum, si ea furta non sint ad vendendum illa, sed ad comedendū actualiter; constat inter Doctores id minus scrupulose tractandum. Vide auctores citatos.

118. Pro omnibus autem casibus supra dictis, & alijs minoris quantitatis optimum est consilium, quod præbet P. Lessius de iust. cap. 12. dubit. 8. num. 50. his verbis *Mone- di mihi sunt hoc loco pro his, & similibus casibus Confesarij, ut non facile in furtis etiam minutis, & quæ ad peccatum mortale non perstringunt, dissimulent; sed pro conditione, & capacitate personarum semper aliquam restitutionem iniungant, quæ fiat, vel redendo rem eandem, si extat, vel eiusdem speciei, vel pretium rei, vel compensando maiore obsequio, quam ex contractu teneatur: vel si creditoribus non possunt, conferendo tantum in pauperes. Hac enim ratione, cum non impune transeunt, magis ab eiusmodi peccatis absterrentur, quàm alijs penitentiolis, alioquin sicut ad huiusmodi furtula faciliores, & ad maiora gradum faciunt.*

C A P V T IV.

An qui alium movet, aut inducit ad nocendum alteri graviter, excusetur à restitutione?

ARTICVLVS I.

Traditur doctrina generalis.

SYMMARIVM.

Non est prolixè scrutandum, qui nam fuerint Authores opinionum damnatarum! num. 119.

Iussio, consilium, & palpo pertinent ad hanc questionem. num. 120.

Sed præcipue ad eam pertinet, qui consilio suo inducit alium ad nocendum alterius. num. 122.

An qui dedit consilium de nocumento alterius, semper teneatur ad restitutionem? num. 123.

Et quid si consilium non movet cum effectu? num. 124.

119. **P**ropositio 39. ex damnatis hæc est: *Qui alium movet, aut inducit ad inferendū grave damnum tertio, non tenetur ad restitutionem illius damni illati.* Quis fuerit Author huius propositionis me latet; sicut, aliarum, quæ in præcedentibus retulimus, & in subsequentiis referemus. De quo nō multum curo: tum quia non est curandum, quis erraverit; sed qua ratione non est errandum; tum etiam quia errant quandoque scriptores moderni, qui scripserunt explicantes hoc decretum, attribuentes authoribus classicis opiniones ab eis omnino alienas; præcipue cum ex aliorum citationibus referunt. Sicut enim reus non damnatur, donec eius